

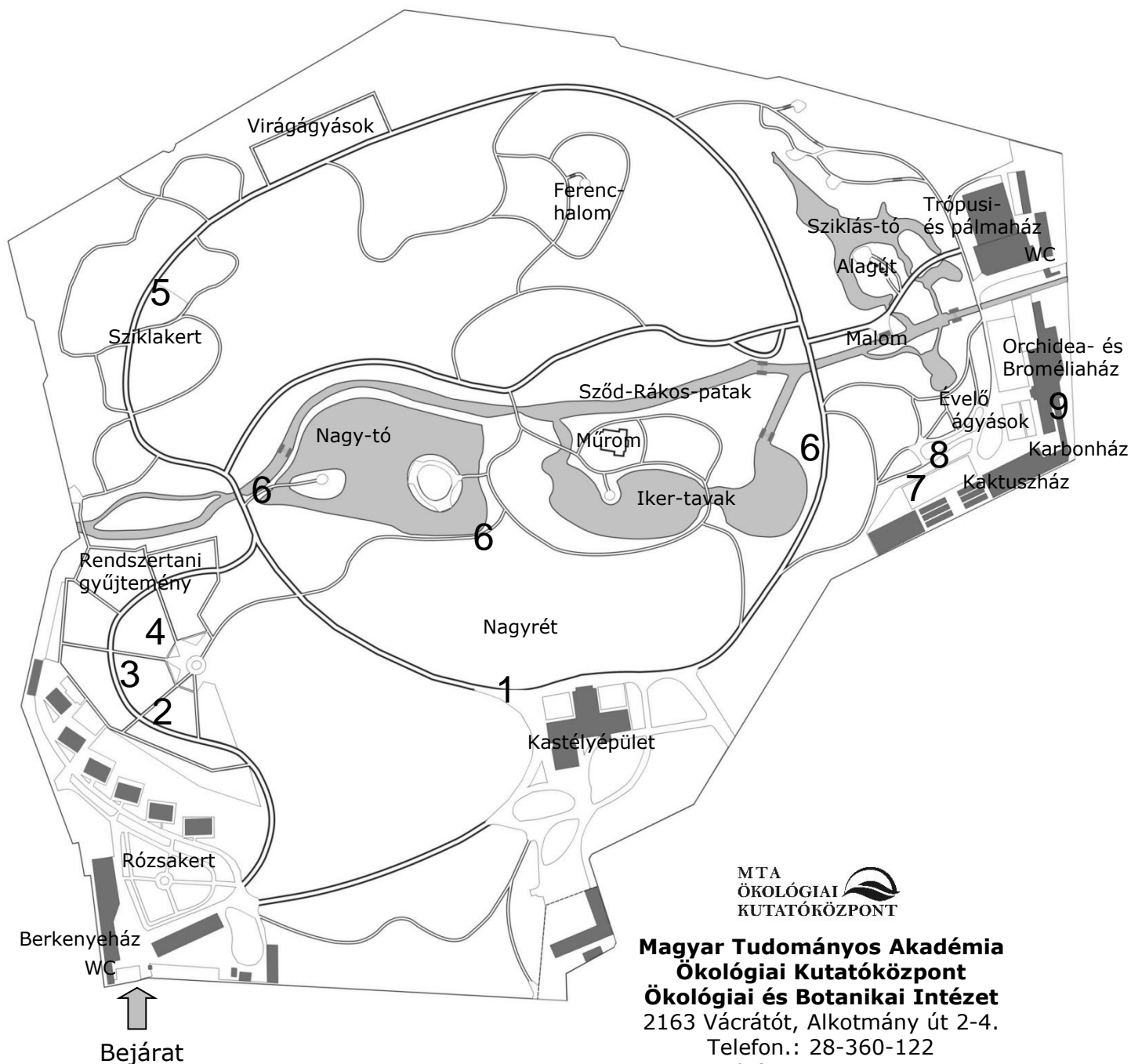
2017. május

A hónap érdekességei

Nemzeti Botanikus Kert Vácrátót

Iris pseudacorus

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓKÖZPONT

**Magyar Tudományos Akadémia
Ökológiai Kutatóközpont
Ökológiai és Botanikai Intézet**

2163 Vácrátót, Alkotmány út 2-4.

Telefon.: 28-360-122

Telefax: 28-360-110

E-mail: botanikuskert@okologia.mta.hu

www.botanikuskert.hu

www.berkenyehaz.hu

www.okologia.mta.hu

Üdvözöljük Botanikus Kertünkben,
mely hazánk leggazdagabb, mintegy
12 ezer növényfajt és fajtát számláló
élőnövény-gyűjteménye.

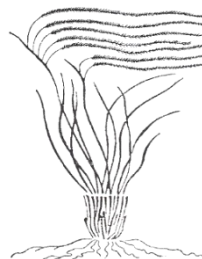
Térképes útmutatónk abban segít,
hogy az aktuálisan virágzó fajok,
vagy más időszakú látnivalók közül
néhányat könnyedén megtaláljon
Kertünkben.

Üdvözljük hazánk leggazdagabb, mintegy 12 000 növényfajt és fajtát számláló élőnövény-gyűjteményében, a Magyar Tudományos Akadémia Vácrátóti Botanikus kertjében. Törzsvendégeink jól tudják, hogy tűzzön kegyetlenül a nap, fújjon a jeges szél, a 27 hektáron elhelyezkedő, elbűvölő hangulatú tájképi kertbe ágyazódó tudományos gyűjtemény évszokról évszakra mindig kínál valami érdekességet a növényvilág végtelen sokféleségéből. Havonta megjelenő térképes ajánlatunkkal néhány időszerű látnivalóra szeretnénk felhívni növényyszerető látogatóink figyelmét.

PÜNKÖSD HAVA. Virágnylásban a leggazdagabb, időjárás szempontjából pedig a legkellemesebb hónap kertünkben a május. A nagyon hideg tél, a kései fagy és hó ugyan komoly károkat okozott az fagyérzékeny egzóták, az érzékenyebb virágok, zsenge hajtások között, és a 20 cm-es áprilisi hó súlya alatt ágak törtek le, de a virágpompa idén sem marad el.

1. Vigyázó Sándor mellszobra mellett már messziről feltűnik a **redős bangita** (*Viburnum plicatum*) egy pompás fajtája. Vízszintes ágrendszerű lombhullató cserje, mely nem nő 2-3m-nél magasabbra, de szélessége meghaladja a magasságát. Neve beszédes, élénkzöld levelei ugyanis redősek. A latin szó (*plicata*) jól ismert az öltöződéstörténetből, a pliszírozott ruhák, szoknyák, melyek egyik változata a rakott szoknya, már az ókori Egyiptomban és Babilonban is kedveltek voltak. Tavasszal lapos bogernyő virágzatai teljes hosszában elborítják a vesszőket. Hőfehér virágai közül különösen a virágzat szélén ülő, 6-8 cm-es meddő virágok feltűnőek. Hazája Kelet-Ázsia lombos erdeiben van. A kertkultúrában számtalan szép fajtája van forgalomban.

2. A rendszertani gyűjteményben sokféle növény nyílik májusban. A kutyatejfélék ágyásában teljes pompájukban virítanak a **kutyatejek** (*Euphorbia*). Tejnedves növények, „viráguk” igazából egy bonyolult szerkezetű, átalakult virágzat, az ún. *cyathium*, mely csupasz virágokból áll. A látszólag csészeszerű virágtakaró tulajdonképpen 5 összenőtt fellevelekből áll, ezen belül egy termő és sok porzó található, melyek egy-egy csupasz *termős* ill. porzós virág. A *cyathiumok* általában álernyős virágzatot alkotnak. A **színeváltó kutyatej** (*Euphorbia polychroma*) mézszedelő, nyílt tölgyesek gyakori faja. Sárga gallérlevelei és 2-5 sugarú virágernyői oly mutatósak, hogy a dísznövénykertészetek is felfigyeltek rá és több fajtáját ültetik a kertekben.

3. A pillangósok ágyásában virágzó **indigócserejék** (*Indigofera*) onnan kapták nevüket, hogy két fajuk (*I. tinctoria* és *I. suffruticosa*) is indigószínű (sötétkék) festékanyagot szolgáltat. Cserjék, félcserjék vagy lágyszárú növények páratlanul szárnyalt levelekkel és fürtvirágzatban nyíló rózsaszínű, sárga vagy fehér, jellegzetes pillangós virágokkal. Termésük nagyon változatos alakú, rekeszes, felnyíló hüvely. A díszkertészetben is népszerűek. Az *Indigofera 'Pink Sensation'* nevű fajta hosszan nyíló, szép rózsaszín virágaival, alacsony természetével az évelőágyások pompás tavaszi díszé lehet.

4. A keresztesvirágúak (*Cruciferae*) ágyásában messze kimagaslóan a **szümcső** (*Bunias orientalis*) sárga virágú töve. Évelő növény. Őshazája Szibériától Kelet-Európaig terjed, de az 1600-as években egész Európában meghonosodott. Terjesztésében az orosz hadsereg is közreműködhetett, mert a lovak abrakjával a szümcső magokat és a gyökérdarabokat is behurcolták. Nálunk is sokféle előfordul, gyomtársulásokban, legelőkön. Alacsonyabb nála a közelében nyíló, szintén sárga virágú **festőcsülleng** (*Isatis tinctoria*). Valószínűleg kelet-mediterrán vagy közép-ázsiai eredetű, de nálunk is meghonosodott, sztyeppréteken fordul elő, **VÉDETT!** Nagyon fontos, ősi kékfestő növény. Valamikor a megszártott csüllenglevelet malomban finomra őrölték, vízzel sűrű pépet kevertek belőle, majd két hétig erjesztették, azután golyóvá gyúrva kiszáritották.

5. Bár nem feltűnő a virága, a legszebb tavaszi díszek közé tartozik az **ujjas juhar** (*Acer palmatum*). Alacsony, 4-6 m-es cserje vagy laza lombzatú kis fa. Jellegzetes, 10 cm-es, kerek körvonalú levelei 5-7 kihegyesedő, fűrészes szélű karéjra hasadtak, könnyed, légies megjelenésűek. Kecses bíborvörös virágai a lombfakadással egyidőben nyílnak. A juharok géncentrumából, Kelet-Ázsiából származó, Kínában, Japánban, Koreában őshonos, hegyvidéki faj. Mivel tápdús, mézmentes talajt, párás félsárnyéket kíván, hazánkban, a kertekben kevésbé terjedt el. A japán kertkultúrában kiemelkedő helyet foglal el. A nagy hagyományú távol-keleti nemesítők, mintegy 250, levélforma, szín, habitus, termés, őszi lombszín szerint szelektált fajtáit állították elő.

6. Az Iker-tó partján és kertünk más helyein is most nyílik a hazánkban is őshonos **mocsári nőszirom** (*Iris pseudacorus*). Vastag, húsos gyöktörzsű, évelő növény. Feltűnő, sárga virágai májustól júniusig nyílnak. Virágának három külső lepellevele nagyobb, tojásdad, hátrahajló, barna rajzolattal; a három belső rövidebb és keskenyebb, felálló. A 3 porzó a 3 sziromszerű, sárga bibeszál alá simul. Széles elterjedésű, Írországtól Szibériáig előforduló mocsári növény. Nálunk is elég gyakori, de veszélyeztetett faj. Vizek partján, mocsarakban, liget- és láperdőkben, vízzel borított vagy időszakonként elárasztott, tápanyagban gazdag, mérsékelt savanyú talajokon nő. Száritott gyöktörzsével fogfájást, menstruációs panaszokat, hasmenést kezelnek. Kék festéket is nyertek belőle.

7. A sziklakerti- és évelőgyűjteményben a magasra futó, rovarcsapdaként működő, különös sárga-bíborbarna virágú **mandszu pipavirág** (*Aristolochia manshuriensis*) tövében messziről virít a **keleti zergevirág** (*Doronicum orientale*). Délkelet-Európától, egészen a Kaukázusig elterjedt, bokorerdőkben, cserjésekben honos évelő növény. Földalatti húsos gyöktörzsével terjedve, összefüggő nagy foltokat alkot. Kertekben, jó vízelvezetésű, nem túl nedves, félsárnyékos helyeken szépen fejlődik. Nagy, mutatós sárga fészekvirágzatai vágott virágként is kedveltek.

8. Az út túloldalán, az árnyéki évelő növények között különleges, **rózsaszínű gyöngyvirág** (*Convallaria majalis* var. *rosea*) nyílik. Hamvas leveléről, illatos virágáról könnyen felismerhető. A harang alakú virágok bókölök, egy oldalra állók. Kúszó, elágazó gyöktörzsű növény, bogó termése pirosra érik. A gyöngyvirágot gyógynövényként is ismerik, mert hatóanyagai vizelethajtók és a szívizom összehúzódások erejét növelik. **MÉRGEZŐ,** ezért háziszerként nem alkalmazható! Üde lomberdeink gyakori virága, de dísznövényként is kedvelik.

9. A Pálmaházban és az Orchideaházban egy különös növény nyílik, a **jádelián** (*Strongylodon macrobotrys*). Fás szárú futónövény, szára elérheti a 18 métert is, 3 méter hosszú fürtvirágzata akár 75-nél több virágból is állhat. Bizarr színét egy érdekes jelenségnek (kopigmentáció) köszönheti. Egy, a virágok kék és piros színéért (kémhatástól függően) felelős antociánhoz (malvin), egy sárga virágszínt okozó flavonol-glikozid (saponarin) csatlakozik, és ezek speciális arányban (1:9) kapcsolódva zöldes árnyalatú kék színt eredményeznek. A Fülöp-szigetek trópusi erdeiben, vízmosásokban, patakpartokon, fák koronájában futva él. A virágokat madarak és denevérek porozzák be. Csak nagyon kevés botanikus kertben nyílik, ezért is nagy esemény dús virágzása.